

Ларіонов Станіслав Олександрович,
начальник кафедри психології та педагогіки
Національної академії Національної гвардії
України, кандидат психологічних наук, доцент

СИТУАЦІЙНІ ЧИННИКИ ДИНАМІКИ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Ситуація є енерго- та інформаційно насиченою одиницею життєдіяльності, яка одночасно детермінує активність суб'єкта і задає просторові та часові межі її реалізації. Зміна ситуації неминуче тягне за собою зміну психічного стану суб'єкта, і ця закономірність відображена навіть в лексиці: в повсякденній мові ситуація позначається як «стан справ», «становище», а російською – «обстановка», лексично ситуація нерозривно пов'язана із станами.

Було виокремлено 27 типових ситуацій професійної діяльності офіцерів поліції (наприклад, ранкова нарада, розмова з безпосереднім керівником, виїзд на місце події, охорона громадського порядку тощо). Контрольний список типових ситуацій службової діяльності був оцінений досліджуваними за допомогою 14 семибальних шкал: 1) контрольованість ситуації; 2) когнітивна складність; 3) незалежність або раптовість ситуації; 4) частота виникнення ситуації; 5) наявність досвіду позитивного вирішення ситуації; 6) суб'єктивна комфортність ситуації; 7) активація поведінки в ситуації; 8) захопленість ситуацією, важкість переключення; 9) моральна оцінка ситуації; 10) тривалість ситуації; 11) виснажливості ситуації; 12) ступінь загрози ситуації; 13) ступінь виклику ситуації; 14) ступінь можливих втрат в ситуації.

Ми ставили за мету узагальнити та проаналізувати найбільш значимі ситуаційні чинники змін психічних станів працівників поліції. Було проаналізовано 27 матриць інтеркореляційних зв'язків між характеристиками типових ситуацій службової діяльності, згідно з їх кількістю. На рисунку 1 відображена частота статистично достовірних ($p \leq 0,05$) значимих ($r_s > 0,30$) кореляційних зв'язків в сукупності досліджених ситуацій (приміром, прямиий зв'язок показнику переживання виклику із показником тривалості ситуації спостерігається у 6 кореляційних матрицях (33% ситуацій)).

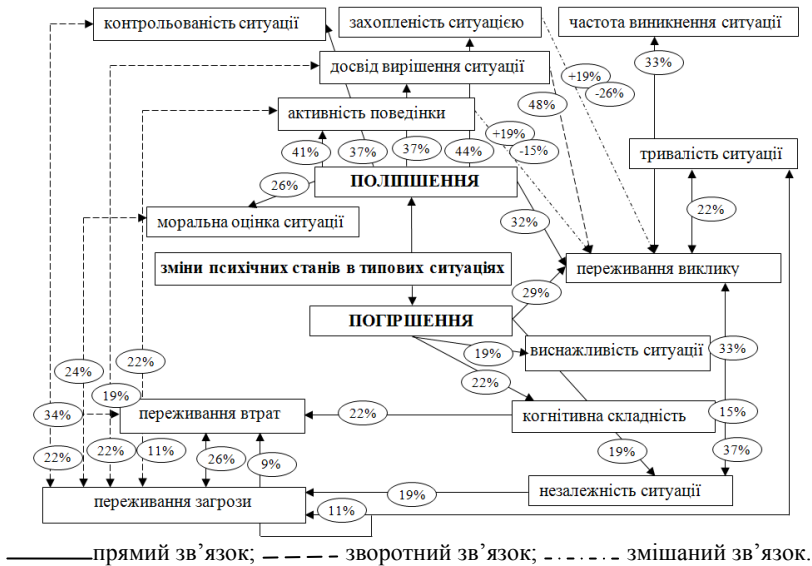

Рис. 1. Чинники змін психічних станів працівників поліції
(у % від сукупності ситуацій)

Представлений рисунок дозволяє стверджувати наступне:

1. Виділено риси типових ситуацій, усвідомлення та переживання яких працівниками позитивно впливає на психічні стани: можливість контролювати ситуацію, наявність позитивного досвіду розв'язання подібних ситуацій, активність поведінки та захопленість ситуацією.

Актуалізують негативні психічні стани усвідомлення та переживання виснажливості ситуації, її когнітивна складність, раптовість виникнення та незалежність від інших ситуацій, переживання загрози втрат в ситуації або фактичні втрати ресурсів.

2. Переживання виклику в ситуації може призводити як до погіршення, так і до поліпшення психічного стану. Захопленість ситуацією та ступінь активації поведінки, в свою чергу, неоднозначно впливають на усвідомлення викликів ситуації. Наявність досвіду позитивного вирішення ситуацій службової діяльності зменшує переживання виклику та поліпшує психічні стани.

Усвідомлення можливості контролювати ситуацію, її позитивна моральна оцінка, наявність досвіду та активність поведінки знижують переживання загроз та втрат в типових ситуаціях службової діяльності. Вказані особливості можуть слугувати мішенню і ресурсом професійно-психологічної підготовки та індивідуально-психологічної допомоги.

3. Проведений аналіз психологічної специфіки типових ситуацій службової діяльності дає змогу констатувати наявність крос-ситуаційних механізмів їх оцінки та переживання досліджуваними. Тобто отримані на матеріалі 27 ситуацій закономірності в цілому можна екстраполювати на усю сукупність ситуацій службової діяльності, які є типовими для досліджуваних.

4. Психічні стани слід вважати інтегральним показником психічної діяльності, в якому поєднуються та проявляються особистісні властивості і процеси, та переживання значимих характеристик ситуації, в якій знаходиться суб'єкт. Ситуативні характеристики впливають на психічні стани внаслідок роботи процесів переживання.

Лиман Анастасія Андріївна,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України;

Колесніченко Олександр Сергійович,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник

ЗДАТНІСТЬ ДО «ВІЙСЬКОВОЇ ТОВАРИСЬКОСТІ» У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Виконання покладених на військовослужбовців Національної гвардії України (далі – НГУ) службово-бойових завдань вимагає від особового складу підрозділів та частин виключної чіткості дій, бойової злагоженості, згуртованості, взаємовиручки та дисципліни [1]. Тому якість виконання службово-бойових обов'язків представниками НГУ безпосередньо залежить від рівня міжособових відносин та морально-психологічного клімату у військовому колективі.

У рамках дослідження особливостей психологічної готовності військовослужбовців до ризику у службово-бойовій діяльності (далі - СБД) співробітниками науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження СБД НГУ визначено, що одним із важливих компонентів психологічної готовності виконувати службово-бойові завдання в ризиконебезпечних умовах є так звана